

da njeno koprnenje po spravi v Odilovi poslednji uri ni prihajalo iz nagibov srca, temveč iz sebičnosti, iz strahu. Bala se je, da ne bi je očitajoča vest zasledovala tudi po njegovi smrti. — — —

Klara umolkne. Videti je bila otožna, upehana.

„Žalostni so vaši spomini, obžalujem in občudujem vas ob enem“, reče pristav sočutno. „Vaša plemenita narava res ni vsakdanja. Če je tudi starost izpremenila vašo zunanjo podobo, če je tudi oslabila vaše telesne moči, duševnih svojstev, vzorov vaše vedno mladostno čuteče duše ni uničila. Srečni vi! Življenje, kakor smo ravno videli ob vaših poučnih spominih, menja se neprestano, in ta menjava kvari in uničuje naše vzore. Redko kdaj premagamo izkušnje in rešimo svoje vzvišene vzore. Vam so viharji življenja švigali mimo svetišča vaših uzorov, ne da bi jih oskrunili. Vi bodete ugasnili, to lahko trdim, stari v letih in v obličju, a mladenka na duši, z neomahljivo vero v Boga in njegovo previdnost, z ljubeznijo do življenja, do ljudij. Blagor vam! — Vidiš, Hilda“, končaval je pristav svoje navdušeno modrovanje, „tako tudi jaz razlagam po svoje oni rek, o katerem si nedavno pravila, da ti je neumljiv, namreč, da mlad umre tisti, kogar Bog ljubi. Ni treba, da bi umrl mlad v letih, pač pa, da je mlad po mišljenju, po nedolžnosti, po vzorih, po navdušenju. To se mi zdi največja milost, katero morejo podeliti nebesa zemljanu.“

„Vse prav, kar govoriš, ali ti motiš tetino pripovedovanje“, reče Hilda, katero so mnogo bolj zanimali tetini spomini, nego ženino modrovanje. „Teta, saj vendar niste še končali?“

„Nimam ničesar dodati“, odgovori teta, ki je skrivaj odobrvala Arehove besede. „Konec spominov bo konec mojega življenja. Tedaj pojdem tudi jaz počivat, kjer počiva Odilo, ne

— moja duša pojde živeti tje, kjer — upam — živi v Bogu njegova duša. To bo pač kmalu.“

„O, tega pa še ne!“ seže ji Hilda ganjena v besedo in jo burno objame. „Še dolgo morate ostati med nami.“

„Ne bi bila verjela, da se življenje razteza tako na dolgo, tudi kadar človek ne mara posebno zanje“, reče teta Klara bolj záse in si otrè solzo.

„In Leontina? Kaj je z njo? Ali se je omožila z onim komisarjem? Ali še živi?“ vpraša pristav z nenavadno radovednostjo. Slutil je nekaj; rad bi bil zvedel, ali jo je zadel.

„Še živi, omožila se je z njim; vidva oba jo poznata.“

Hilda se zamisli. „Imam jo“, zakliče kmalu nato. „Okrajnega glavarja žena, ona zoperna, napihnjena oseba, ki vas je danes v jednomer zbadala: nihče drugi, kakor ona je Leontina.“

„Uganila si“, pritrdi Klara.

„Jaz sem si tudi mislil, da mora biti ona, takoj, ko ste jo omenili v svojih spominih“, reče pristav. „Res, neprijeten slučaj, da živi v istem kraju z vami; s tem vam vzbuja žalostne spomine.“

„Jaz na vašem mestu ne bi je niti pogledala; prezirala bi jo, zaničevala“, hudovala se je Hilda.

Klara se tožno nasmehne. „Prezirati, zaničevati? Čemu to? Res si nisva kdo vé kakšni prijateljici. Ona hodi po svoji poti, jaz po svoji. Ona meni, da je njena najboljša, jaz ravno tako. Nečem je soditi, odpuščeno je. — A sedaj bodi dovolj, moja draga. Večerja že davno čaka, mene pa oprostita nocoj.“

„Meni tudi ni za večerjo“, odvrne Hilda.

„A jaz se moram posloviti“, reče pristav zamišljen.

Spomini tete Klare so bili presunili vse tri, vsakega po svoje.

Pred petdesetimi leti.

(Črtica. — Spisal Podgoričan.)

Kmetu Srpanu v Vranski vasi sta ostala od vseh otrok samo sin in hči. Vsi Srpanovi ljudje so bili čudni, skrivnostni, ki se niso čisto nič pečali s sosedi. Ko so ljudje videli, da so najrajši sami, jeli so se jih ogibati. Vaščanje so ljubili mir nad vse. Pošteno so Srpanovi opravljali grajščini tlako — povest se vrši namreč pred kakimi petdesetimi leti —, pošteno oddajali desetino, toda dali niso več, niti manj, kakor je bilo treba. Hudobni niso bili, a tudi posebne gorečnosti za molitev niso opazili va-

ščanje pri njih, pač pa so vedeli, da so silno vražljivi in praznoverni. Tlačila jih je še môra, motil jih je škrtelj, čarovnice so jim sipale točo; no, saj taki praznoverci živé še sedaj, čez petdeset let. —

Kakor sem že povedal, ostala sta Srpanu samo sin Miha in starejša hči Alenka. Ona morda ni bila lepa, toda ker ji je oče dal dôkaj svetlih kron, oglasil se je kmalu snubec, in ker se ga ni branila, bil je tudi oče zadovoljen in omožila se je v sosednjo vas Cesto. Ta zakon

morda ni bil po volji božji. Njen mož Egidij se je ženil pri njej radi dragega denarja. Bilo mu je le za denar, za njo čisto nič. Ljubila se nista tako, kakor bi se morala, in govorila malo in osorno, zlasti on je ni mogel, ker je kmalu prevedel, da ni prav bistrega uma. A nekako tri leta po poroki umrje on, pustivši njo samo z otrokom. Za njim ni jokala nič, ampak, ko so ga zasuli v črno jamo, zakrohotala se je odurno na vse grlo, da so se ljudje spogledovali, pomežikovali si pomenljivo in od tistega trenutka nekako sovražili čudno, nenavadno žensko, ter se je bali. Ogibali so se je, govorili ž njo nič ter jo pustili v miru, naj počne, kar hoče. In ona je bila zadovoljna, silila in ponujala se ni nikomur. Otroka svojega je prenašala v naročju po polju in gozdu, ali pa ga je v veliki zibeli pred skednjem ali kje na vrtu močno zibala, zraven pa pela glasno, da se je razlegalo po vsi vasi, ki ni baš majhna. Za gospodinjstvo se ni menila mnogo. Rajnega moža sestre so gospodinjile in gospodarile, kakor so znale in hotele. Alenka jim ni gledala nič na prste, samo včasih je rekla: „Varujte, da zanj kaj ostane!“ Pri tem je pokazala na malega Egidija.

Poleg mnogih posebnosti njenih bila je morda najbolj posebna, najbolj čudna ta, da je črtila duhovnike, katere preprosti narod običajno spoštuje, ali vsaj takrat jih je spoštoval. Najbolj se je jezila nadnje, ko so pobirali biro. Takrat je divjala po vasi, vpila in kričala na vse grlo in zmirjala. In ako se je župnik bližal njeni hiši, pograbila je burklje, vstopila se na prag in kričala nanj z raznimi psovkami.

„Proč od moje hiše, proč od mene, revne beračice! Takoj proč, če ne, te udarim z burkljami in ti odbijem glavo!“

Tako in jednako je kričala, dokler je videla duhovnika, ki se je sevé vselej skrbno ognil divje ženske.

In tiste nedelje onega blaženega leta, ko je bila odpravljena desetina in tlaka, in je župnik Gašper v naši cerkvi oznanil biro raz leco z besedami: „Preljubi moji! Desetina in tlaka je proč. Kmet nima nič več z gospôdo, gospôda pa ne s kmetom. Odslej je vsak sam svoj“, takrat je premnog kmetič vzdihnil prav od srca: „Hvala Bogu!“ Ali Alenka se niti v cerkvi ni mogla premagovati in se je škodoželjno zakrohotala in po maši se je vstopila na pokopališče, pričakala župnika, in ko je prišel mimo nje, razkoračila se je, povzdignila pest in zakričala:

„Ha, vidiš, vidiš! Kaj sem ti pravila? Nič ne dobiš, čisto nič, ti, vrag črni!“

Po teh besedah je pa zdivjala od cerkve in naravnost domov, tam je pograbila otroka in se vrtela po vrtu ž njim in vpila:

„Vse je proč, vse je proč! Desetina in tlaka! Kmet je sam svoj gospod. Egidij, Egidij, ti boš sam svoj gospod!“

Razum njen je silno pešal; čimdalje manj se je zavedala svojega dejanja. Gologlava, z razpletenimi lasmi, v raztrgani obleki, bosa, v roki vodeč otroka, ki je bil še v kljub velikosti oblečen v samo srajco, begala je po polju in, ako je na kateri njivi naletela na ženske, planila mednje, suvala jih in kričala:

„Poberite se, précej doli, kavke črne! To je moja njiva, ne delajte mi škode, kdo je vas najél, ve, črne kavke!“

Ubratile so se je vselej prav s silo.

Dostikrat je pa divjala tudi po pašnikih in gozdih, preganjajoč pastirje, kateri so se prav bali podivjane ženske.

Tudi oče njen ni bil nič boljši. V njegovi glavi se je pa bila porodila trdna misel, da mora pokončati vse čarovnice. Zato si je bil kupil za drage denarje puško in druge priprave in je tako oborožen hodil po gorah in dolih, iščoč čarovnic. Kadar se je bližala nevihta in so se kupičili sivi hudourni oblaki na nebu, pograbil je puško, in hajdi na polje! Tam je streljal v oblake, da bi postrelil hudobne čarovnice. In ako je veter razgnal hudourne oblake, uverjen je bil, da je sam odgnal vse čarovnice in zato je, vrnivši se, vpil po vasi, da so ga čuli vaščanje:

„Vse sem pobil, vse sem postrelil in pokončal to hudobno seme čarovniško!“ In zadovoljno se je smejal in si mël roke.

„Pustimo ga“, prigovarjali so si sosedge. „Saj vidite, da ne vé, kaj počenja!“

In zato mu ni ugovarjal nihče.

Bilo je vročega poletnega dné, ne vemo več, katerega leta. Popodne se je nebo hipoma stemnilo in za gorami je začelo bobneti, da se je stresala zemlja. Ljudje so bežali s polja, plašno se ozirali v preteče oblake in zdihovali: „Treska in hudega vremena varuj nas, Bog!“

Stari Srpan pa pograbi takrat puško, plane iz hiše in zavpije:

„Sosedge, ne bojte se hude ure, čarovnicam hočem jaz ustaviti ples!“

In divjal je na polje, tam se je ozrl na nebo, in ko je videl, da so nad Češko-goro za cerkvijo Sv. Antona oblaki najbolj grozeči, krenil je najhitrejših korakov v goro. Žalostno so zvonili zvonovi po cerkvah vse doline in opominjali ljudi k molitvi.

Takrat je pa begala po Češki-gori Srpanova hči, vdova Alenka. V raztrgani obleki, brez rute na glavi in z razmršenimi lasmi, ki so se ji opletali okoli glave, begala je, kričala, rotila se

in pretila, stopivša na kako skalo, oblakom in često se je zakrohotala...

Srpan je kmalu zaslišal njeno divje petje, in krohotanje, katerega pa ni spoznal. Ménil je, da čuje čarovnico. Priganjala ga je skrivna moč, da je hitel, kolikor so mogle stare noge, da bi prej zasledil zlobno čarovnico, ki se krohotá ljudskemu strahu in mu hoče v zlobnosti svoji uničiti vse upe. Vedno bliže in glasneje so mu udarjali na uho njeni divji glasovi. Hitel je, hitel brez mirú, brez odmora, z namenom, da uniči čarovnico.

Dospè na neki višek, odkoder je videl dôkaj daleč predse. Ustavi se, gleda in posluša. Kmalu ugleda dozdevno čarovnico. Stala je na visokem skalnatem robu, držala v roki košato vejo, ma-

hala ž njo okoli sebe in besnela, da je odmevalo njeno vpitje iz gozda in s skalovja. Strašna jeza obide Srpana.

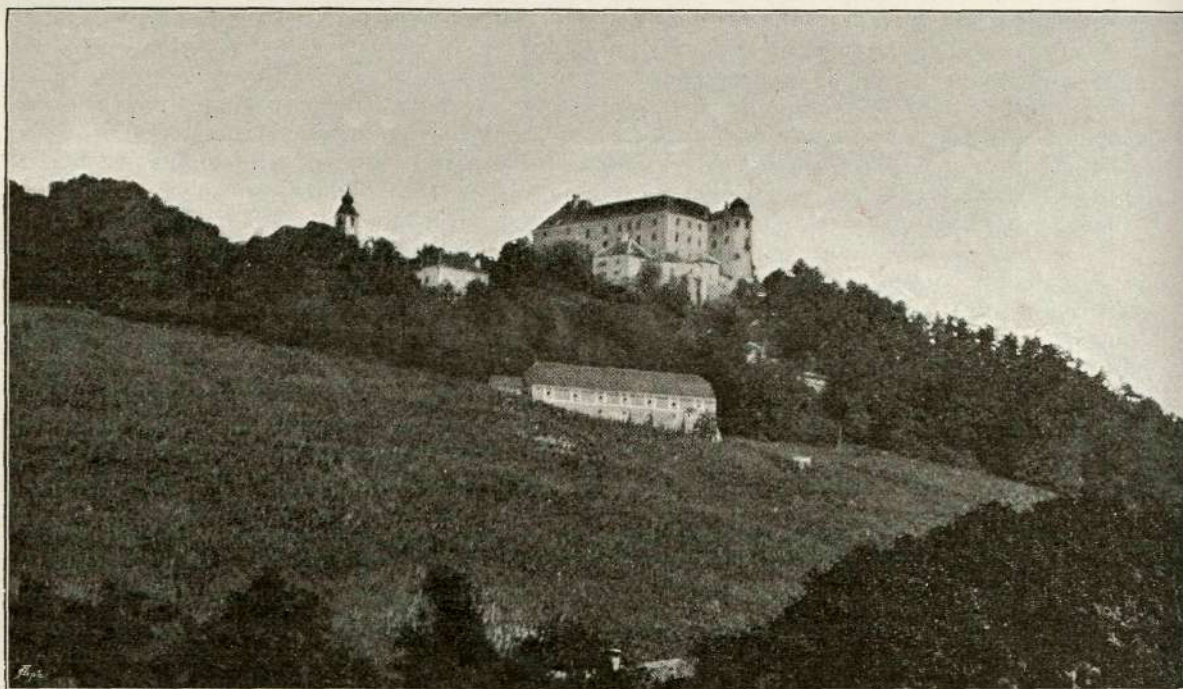
„Danes moraš poginiti!“ vikne goreče in plane proti ženski na skali. Obleka in lasje so ji vihrali v vetru.

Srpan ni spoznal svoje hčere.

Prisope bliže nje, ustavi se in ročno nameri morilno puško na svojo lastno hčer, ki se je krohotala na skali.

„Le rogaj se, saj se ne bodeš nikdar več!“ sikne Srpan, sproži petelina, strel se razlegne, ženska obupno zakriči in telebne raz skalo.

Tišina nastane, celó veter potihne, kakor bi hotel povečati resnost in grozo trenutka.

Vurberg na Štajerskem.

Čudna groza objame sicer drznega Srpana, da si niti pogledati ne upa ustreljene čarovnice, ampak se naglo obrne in plane po gori navzdol, meneč, da ga podé čarovnice.

Ves upehan in zasôpel pridirja v vas.

„Ustrelil sem jo! Ustrelil sem čarovnico!“ vpije po vasi na ves glas.

Ljudje ne verjamó takoj. Ko pa le vpije in pripoveduje in jih priganja iti gledat, gre pet vaščanov ž njim zopet nazaj v goro. Dasi upehan in utrujen, vède jih vendar urno na usodni kraj. Vaščanje so pač dvomili, da bi bil Srpan ustrelil čarovnico.

Dovède jih do skal.

„Tu je! tu mora biti! Raz to skalo se je zvrnila!“ pravi Srpan in pokaže skalo.

Možje stopijo bliže, pogledajo na ono stran skale in ugledajo razbito žensko truplo.

Vsi osupnejo in se prestrašijo. Samo Srpan se zadovoljno nasmeje in pravi:

„Vidite, kaj je nisem? Pa mi še niste hoteli verjeti!“

Možje pristopijo in obrnejo mrtvo truplo, da se je videl obraz. Osupnejo še bolj in obledé.

„Nesrečnež! Ubil si svojo hčer!“ vikne jeden možakov.

„Kaj, moja hči?“ zakriči obupno Srpan, zgane se, pogleda njo in se zgrudi.

A takôj zopet plane, zgrabi puško in jo trešči ob skalo, da se je razbila, in zakriči na vse grlo:

„Moja hči — čarovnica! In jaz morilec njen!“ in zdirja v gozd.

Možje niso vedeli, kaj bi počeli. Jeden je šel brž v vas oznanit nesrečo, drugi so pa poskušali, ako je morda še kaj življenja v njej. Ali bila je mrtva. Umoril je ni svinec iz puške očetove, ampak padec z visoke skale na trdi skalnati rob. Ljudje so privreli iz vasi gledat

zločin. Strmeli so, čudili se in vpili. Gorjé očetu, ako bi se bil pokazal takrat. Ljudstvo bi bilo planilo nanj in ga izvestno raztrgalo v srdcu svojem.

Niso je dolgo gledali. Na nosilih, ki so jih bili donesli, nesli so jo v dolino in v mrtvašnico na pokopališče, kjer so jo tretji dan zagrebli.

Srpana ni bilo k pogrebu in nihče ni vedel, kam je izginil. Čez več dnij so ga pa privlekli drvarji iz gozda. Našli so ga bili pod starim krivim gabrom z vrstico za vratom.

Tako sta umrla oče in hči.

Nevesta.

Zora spava za gorami,
Glasne ptičke jo budé:
„Daj, probudi se nam, zora,
In nevestico poglej!
Pravijo, da njeno lice
Kakor tvoje žarno je;
Pravijo, da so jej kodri
Črni kakor mrak v nočeh;
Pravijo, da so oči jej
Kakor zvezdice jasné.
Je-li res, kot pravijo si?

Vzdrami se, poglej, povej!“
Pa obsije zora zlata
I gorico i poljé,
In obsije bele dvore
In neveste okence.
Pa začudi zorica se,
Ker tam drugo zoro vzrè;
Ker še sveti žar dveh zvezdic,
Žar nevestice očés;
Ker pred zoro ni pobegnil,
Mrak prečrnih kodrov nje.

Gojko.

Vinski brat.

Hej, to čudno
V glavi mi šumi!
Kot bučelic
Roj spomladne dni
Pred ulnjakom
Leta tu in tam
In si polni
Z medom sladkim hram:

Tako od krčme
Jaz spreham se
V krčmo drugo,
In napajam se
Z vincem sladkim.
V srcu je pogum:
„Ne bojim se
Sto sovražnih trum!

Kakor skala
Proti njim stojim . . .
Hajd nad vraga!
Le krepkó za njim!
Stojte, stojte!
Podržite me!
Ná, zdaj pal sem!
Poberite me!“

Gojko.

Celje in okolica.

(Povestne in mestopisne črtice. — Poleg „Celske Kronike“ i. dr. sestavil Andrej Fékonja.)

(Dalje.)

Med tem sta pa že Celjska vkljub vojvodi v Draubergu naredila z grofom Henrikom Goriškim pogodbo o vzajemnem nasledstvu in se tudi z grofom Frankopanom zavezala na deset let. To je vojvodo še huje razdražilo. Trdno se je zatorej vojvoda Friderik začel protiviti takemu samolastnemu ravnanju celjskih grofov; Celjska pa sta, opirajoča se na svojo povzdigo,

uprav tako odločno se branila biti nadalje vojvodi podložna. Iz dolgih medsebojnih prepиров se je vnela naposled med celjskima grofoma Friderikom in Ulrikom pa vojvodo in pozneje cesarjem Friderikom krvava večletna vojska, v kateri je trpela malone vsa zemlja slovenska.¹⁾

Bližnji povod boju z vojvodo je bil prepír med celjskim grofom Friderikom II. in krškim

¹⁾ Dotičnih prepírov omenja Orožen v C. Kron.